

MODALITĂȚI DE TRANSFER AL CUNOȘTIINȚELOR ÎN SOCIETATEA INFORMAȚIONALĂ PRIN DICȚIONARE TERMINOLOGICE ELECTRONICE

Inga DRUȚĂ

Abstract

Terminological dictionaries, including the electronic ones, are efficient instruments in promoting national terminologies and connecting to the international usual terminology. An electronic dictionary of terms, compiled according to modern exigencies, is an excellent source in learning specialised languages and in efficiently transferring knowledge from one culture to another and will facilitate interlinguistic and intercultural dialogue. We shall refer to the experience of the National Centre of Terminology (Chișinău) in the domain (BDT, *Logoteh*) and to some other similar products in the Republic of Moldavia.

Keywords: Electronic dictionaries, terminology, special language, interculturalism, neologisms

Dicționarele terminologice, inclusiv cele electronice, sunt instrumente eficiente de promovare a terminologiilor naționale și de conectare la terminologia internațională uzuală.

Un dicționar electronic de termeni, elaborat conform exigențelor moderne, este o sursă excelentă de cunoaștere a limbajelor specializate și de transfer eficient al cunoștințelor dintr-o cultură în alta, care contribuie la facilitarea dialogului interlingvistic și intercultural.

Preocupările terminologice au fost determinate de progresele apărute în noile domenii ale științei – generatoare de neologisme –, cât și de tendința societății de a se globaliza, de a ajunge la o societate multilingvă, de a-și armoniza rapid și eficient terminologiile.

Ne vom referi în continuare la experiența Centrului Național de Terminologie din cadrul Institutului de Filologie din Chișinău în domeniul în discuție (BDT, *Logoteh*) și la alte produse similare din Republica Moldova.

Elaborarea dicționarelor terminologice electronice are multiple implicații sociale, științifice, culturale, economice. Crearea la centrele de cercetare din Republica Moldova a unor bănci terminologice moderne care funcționează în regim interactiv contribuie la instituționalizarea limbii române ca limbă oficială.

Un pas semnificativ în direcția creării unui dicționar terminologic electronic modern este *Dicționarul de termeni juridici*, aflat pe pagina de internet a Centrului de Informații Juridice din cadrul Ministerului Justiției al Republicii Moldova (<http://www.justice.md/md/dic/>). Dicționarul este monolingv, explicativ, cu termenii definiți în limba română, aranjați în ordine alfabetică, și conține circa 700 de termeni. Valoarea acestui produs este indiscutabilă, însă, în virtutea faptului că societatea din Republica Moldova este bilingvă și tot mai deschisă contactelor cu alte limbi și culturi, se

impune completarea dicționarului cu echivalente terminologice în limbile rusă, engleză, franceză și extinderea/actualizarea continuă a acestuia, cu implicarea specialiștilor și a terminologilor-traducători. Subliniem că definițiile termenilor sunt conforme cu legislația Republicii Moldova, ceea ce conferă unităților terminologice definite caracter de terminologie oficială, adică validată. Pe parcurs, drept urmare a extinderii dicționarului, formatul actual al acestuia va trebui revizuit prin transformare într-o bază de date terminologice, mai compactă ca spațiu pe pagina web și mai comodă pentru utilizatori.

The screenshot shows a web browser window displaying the 'Registru de Stat' website. The main content is a 'DICTIONAR DE TERMENI JURIDICI' (Legal Dictionary). The dictionary lists several terms with their definitions:

- ABANDON** - este decizia de a renunța la un bun sau la un drept (de regula) de proprietate, luată în anumite condiții prevăzute de lege; a parasii pe cineva, lasându-l fără sprijin sau ajutor.
- ABATERE** - încălcarea dispozițiilor cu caracter administrativ sau disciplinar, prevăzută de lege și de alte reglementări legale și care atrage după sine sancțiuni disciplinare sau contravenționale.
- ABROGARE** - reprezintă anularea, suprimarea unei legi sau a unei dispoziții legale și care are ca rezultat scoaterea din vigoare, în total sau în parte, a unui act normativ printr-un alt act normativ de aceeași valoare juridică sau de o valoare juridică superioară. Abrogarea poate fi expresă, când actul nou o pronunță direct, sau tacită (implicită), când dispozițiile din actul anterior devin incompatibile cu cele din actul nou.
- ABȚINERE (autorecuzarea)** - este instituția prin care persoana incompatibilă se abține să participe în procesul penal, dacă se află într-unul din cazurile de incompatibilitate prevăzute de lege.
- ABUZ** - reprezintă o depășire a legalității, este o faptă ilegală, adică exercitarea unui drept împotriva scopului lui economic și social, a legii sau regulilor de conviețuire socială.
- ABUZ DE DREPT** - constituie o faptă ilicită și angajează răspunderea civilă delictuală a celui în culpă, în măsura în care sunt întrunite condițiile legii.
- ABUZ DE ÎNCREDERE** - face parte din categoria crimelor și delictelor contra patrimoniului și constă în însușirea unui bun mobil

Un alt produs terminotic din spațiul basarabean este *Dicționarul electronic român-rus și rus-român RORUS*, elaborat de compania chișinăviană PRIMASOFT.

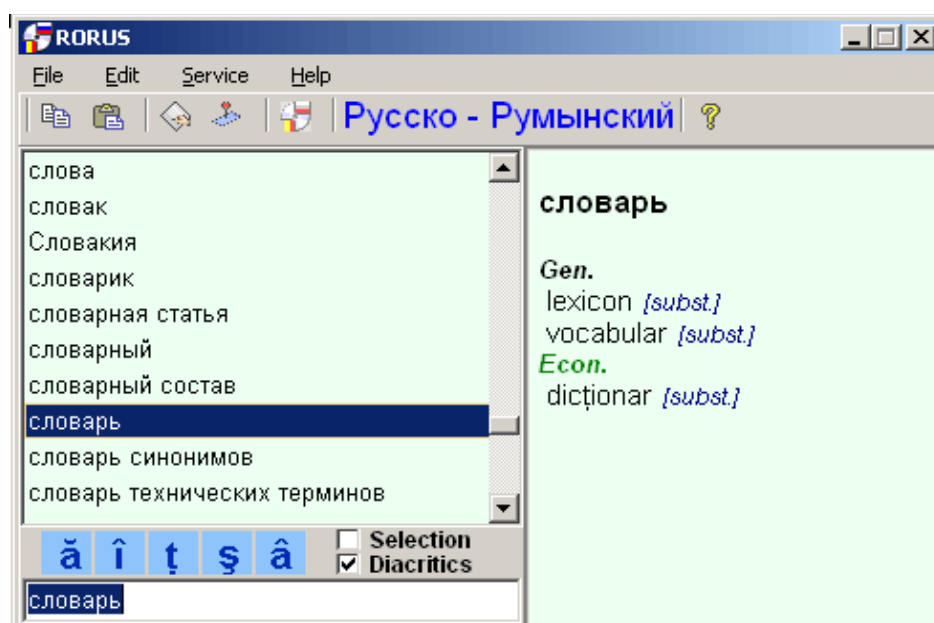
Dicționar electronic român-rus RORUS versiunea 2.0

Caracteristici de bază:

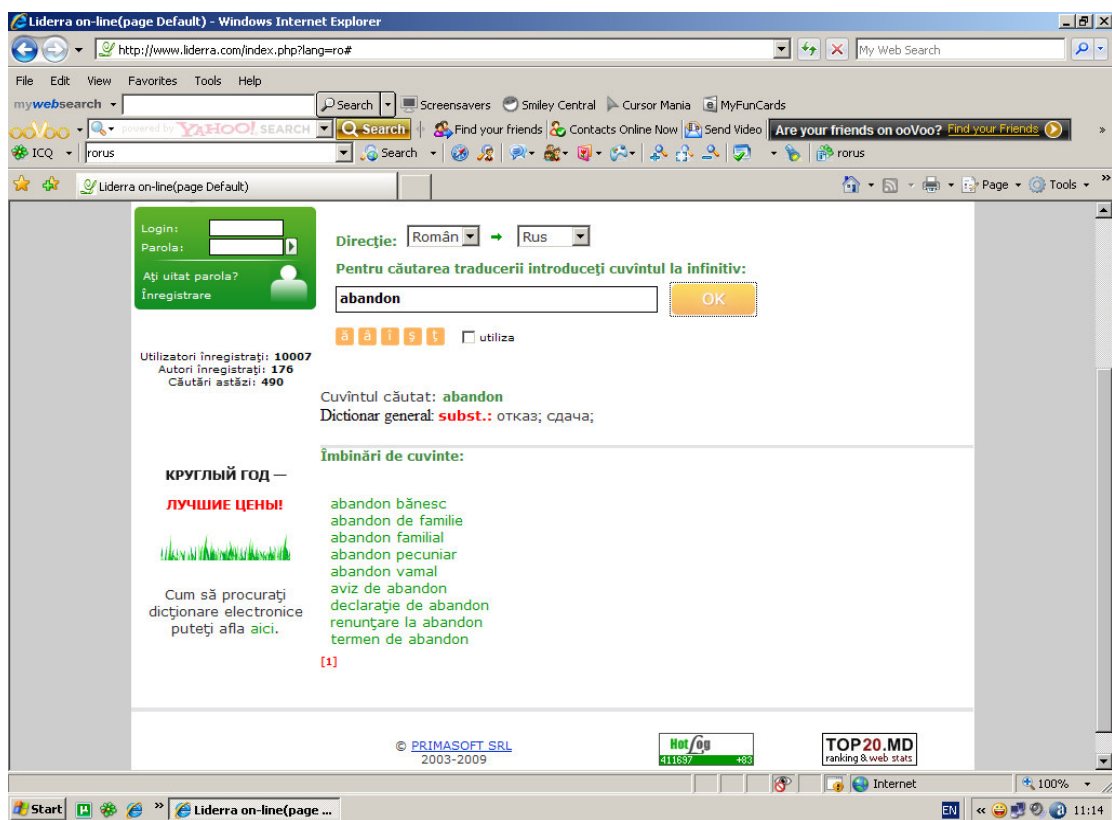
- rus-român și română-rus;
- **200.000** de cuvinte și sintagme într-o direcție de traducere;
- trecere rapidă dintr-o direcție în alta și invers;
- bază lexicologică modernă;
- traducere directă din redactori textuali MS Word etc. prin combinații de taste;
- posibilitatea ignorării simbolurilor diacritice pentru limba română;
- căutarea cuvintelor după participarea lor în combinații de cuvinte (selectare);
- compartimente: **general**, **economic**, **juridic** și **tehnic**.
-

Interfața dicționarului RORUS

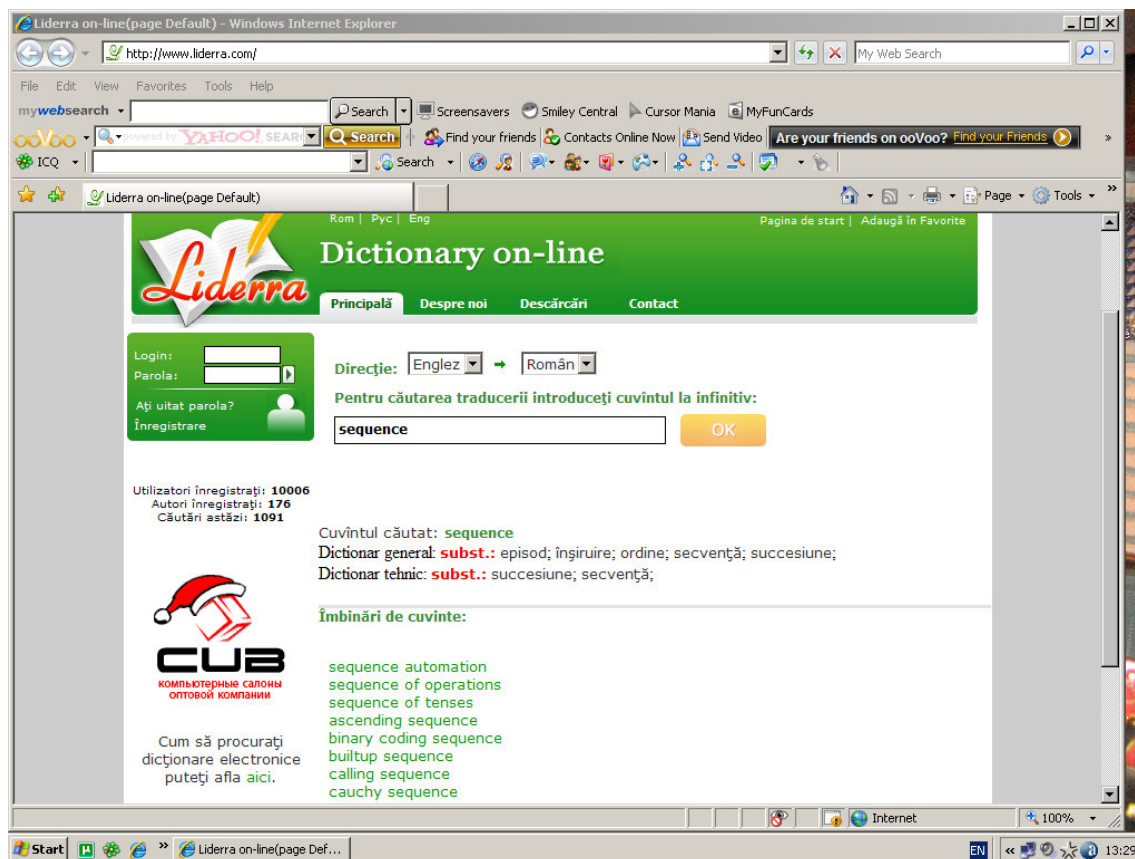

RORUS este un produs comercial și se distribuie pe CD, care se instalează pe un singur calculator pe bază de cod, fiind protejat de copiere. Versiunea instalată pe calculatorul utilizatorului este actualizată periodic prin accesarea paginii web a producătorului.

Versiunea on-line a dicționarului RORUS funcționează pe pagina <http://rorus.net/>:

După același model și cu o interfață similară, PRIMASOFT a realizat și *Dicționarul electronic român-englez și englez-român ROMEN*, care conține 200.000 de cuvinte și sintagme. Și acest produs cuprinde compartimentele **general**, **economic**, **juridic** și **tehnic**, funcționând și în versiunea on-line:

Eforturile Centrului Național de Terminologie din Chișinău în vederea creării unei baze de date terminologice au început în anul 2000, iar proiectul a fost finalizat în 2008 (sub rezerva revizuirilor/actualizărilor ulterioare).

În cadrul BDT, conceptele sunt reprezentate prin termeni încadrabili în categoriile:

- termeni **recomandabili** (descriptori), care reprezintă cu exactitate conceptele cărora le sunt asociați și a căror utilizare este recomandată de anumite surse;
- termeni **standardizați**, a căror utilizare este reglementată de standarde;
- termeni **favoriți**, utilizați mai frecvent decât descriptorii;
- termeni **nerecomandabili**, a căror utilizare trebuie evitată.

Fișa terminologică a BDT cuprinde 20 de câmpuri, la care se adaugă data înregistrării, care se atașează automat fișei:

Adaugare termen - Microsoft Internet Explorer

File Edit View Favorites Tools Help

Address http://tezaur/add/AdaugareTermen.php

Links Windows Marketplace My Yahoo! Yahoo! Yahoo! Bookmarks Yahoo! Mail

Adaugare termen + Add Tab

Adaugare	Editare	Cautare termeni	Stergere
Caracteristica	Valoarea		Numar
Termen-vedetă:	<input type="text"/>		
Termen rusesc:	<input type="text"/>		1
Termen francez:	<input type="text"/>		1
Termen englez:	<input type="text"/>		1
Termen german:	<input type="text"/>		1
Termen spaniol:	<input type="text"/>		1
Termen italian:	<input type="text"/>		1
Termen portughez:	<input type="text"/>		1
Termen latin:	<input type="text"/>		1
Sinonime:	<input type="text"/>		1
Variante:	<input type="text"/>		1
Indicativul limbii:	RO		

Done Local intranet

Start Windows Media Pla... capturi - Microsoft ... Adaugare terme... EN Address 11:18

Adaugare termen - Microsoft Internet Explorer

File Edit View Favorites Tools Help

Address http://tezaur/add/AdaugareTermen.php

Links Windows Marketplace My Yahoo! Yahoo! Yahoo! Bookmarks Yahoo! Mail

Adaugare termen + Add Tab

Termen latin:	<input type="text"/>	1
Sinonime:	<input type="text"/>	1
Variante:	<input type="text"/>	1
Indicativul limbii:	RO	
Indicativul tarii:	MD	
Abrevieri / Simboluri:	<input type="text"/>	1
Domeniul:	<input type="text"/>	
Indicativul zonei:	Termen recomandabil	
Indice gramatical:	v.	
Definitie:	<input type="text"/>	
Registru:	tehnic	
Context:	<input type="text"/>	1
Surse:	<input type="text"/>	1
Terminograf:	<input type="text"/>	
Data introducerii:	28.11.2007	

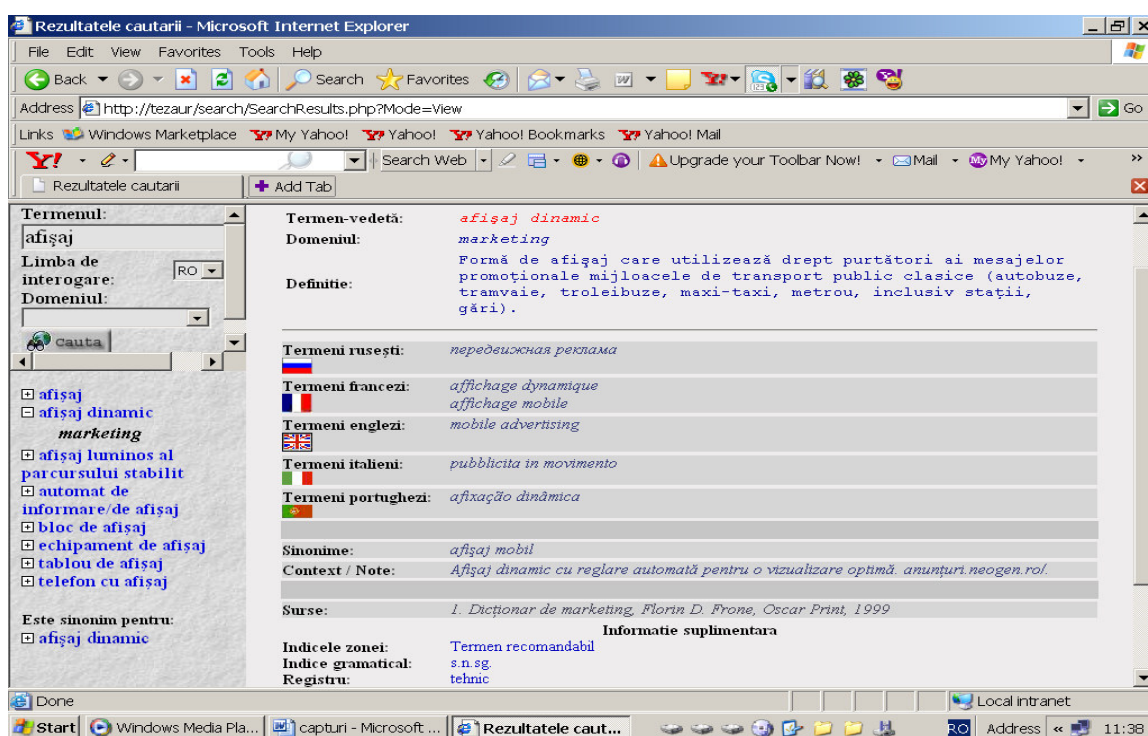
Adaugare

Done Local intranet

Start Windows Media Pla... capturi - Microsoft ... Adaugare terme... EN Address 11:18

O înregistrare terminografică din baza de date consemnează pentru un concept: eticheta lingvistică (termenul prin care este desemnat conceptul), domeniul, definiția în limba română, sursa definiției, contextul de utilizare, echivalentele în limbile rusă, franceză, engleză, germană, italiană, spaniolă, portugheză (pentru plante, specii, termeni din medicină etc. – și în limba latină), sinonimele acceptate sau nerecomandabile, simbolul, abrevierea, statutul înregistrării (validată, propunere). Ca metadate, pentru fiecare concept se consemnează caracteristicile gramaticale și numele terminografului. Unele înregistrări sunt însoțite de note privind statutul sau utilizarea termenilor stocați.

Consultarea BDT constă în alegerea limbii, urmată de tastarea termenului căutat în caseta de căutare, indicându-se sau nu domeniul de cunoaștere:

Actualizarea BDT se face prin operațiunile clasice de adăugare, modificare, ștergere:

În momentul de față, baza de date terminologice a CNT conține circa 50.000 de fișe terminologice vizând peste 60 de domenii. În etapa dată, specialiștii de la Centrul Național de Terminologie actualizează și completează înregistrările terminologice din BDT, precizează domeniile de cunoaștere și depun eforturi în vederea validării înregistrărilor.

Baza de date terminologice a CNT este vizibilă pe internet la adresa: <http://cnt.dnt.md/romint/index.php> și poate fi consultată de cei interesați fără restricții, constituind un instrument viabil, eficient de promovare a terminologiilor naționale.

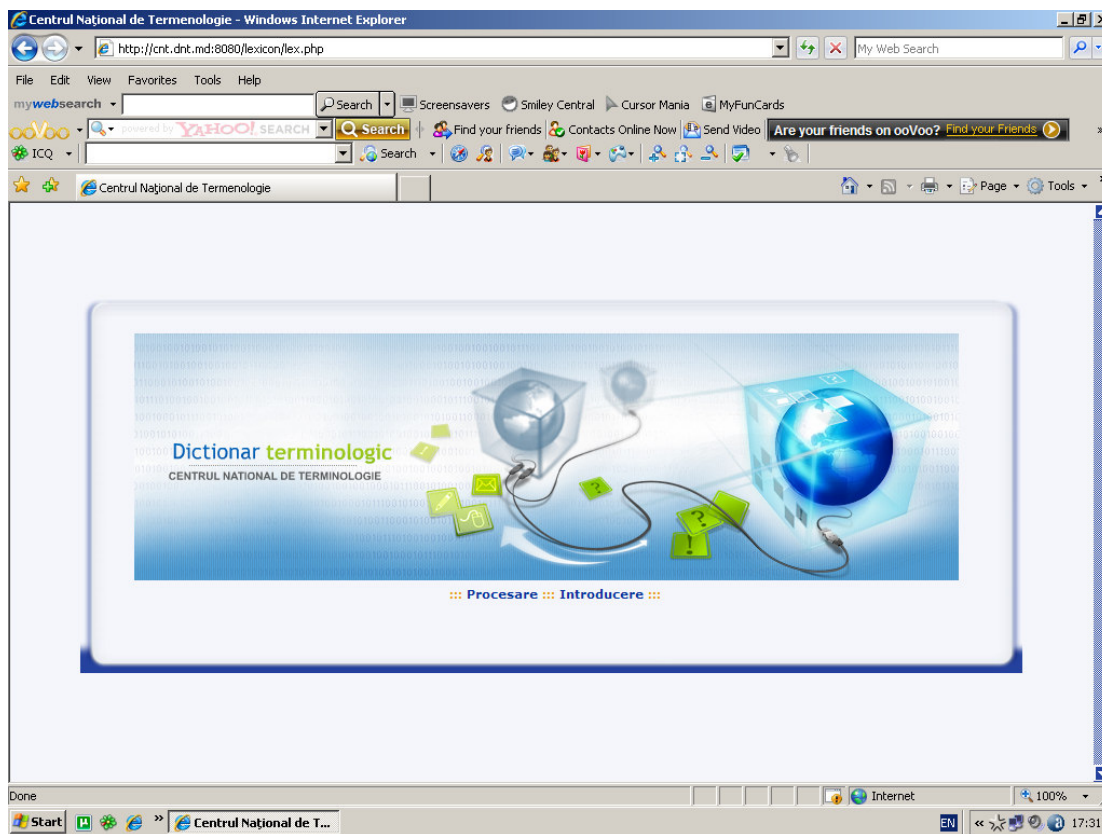
Din 1989 (anul înființării), Centrul Național de Terminologie și-a propus mai multe obiective majore, între care:

- crearea unui cadru favorabil cercetărilor de terminologie;
- elaborarea de resurse terminologice (dicționare, lexicoane, glosare) multilingve în vederea armonizării terminologiei românești cu cea din Uniunea Europeană;
- crearea și actualizarea unei baze de date terminologice;
- realizarea de instrumente moderne de lucru destinate traducătorilor.

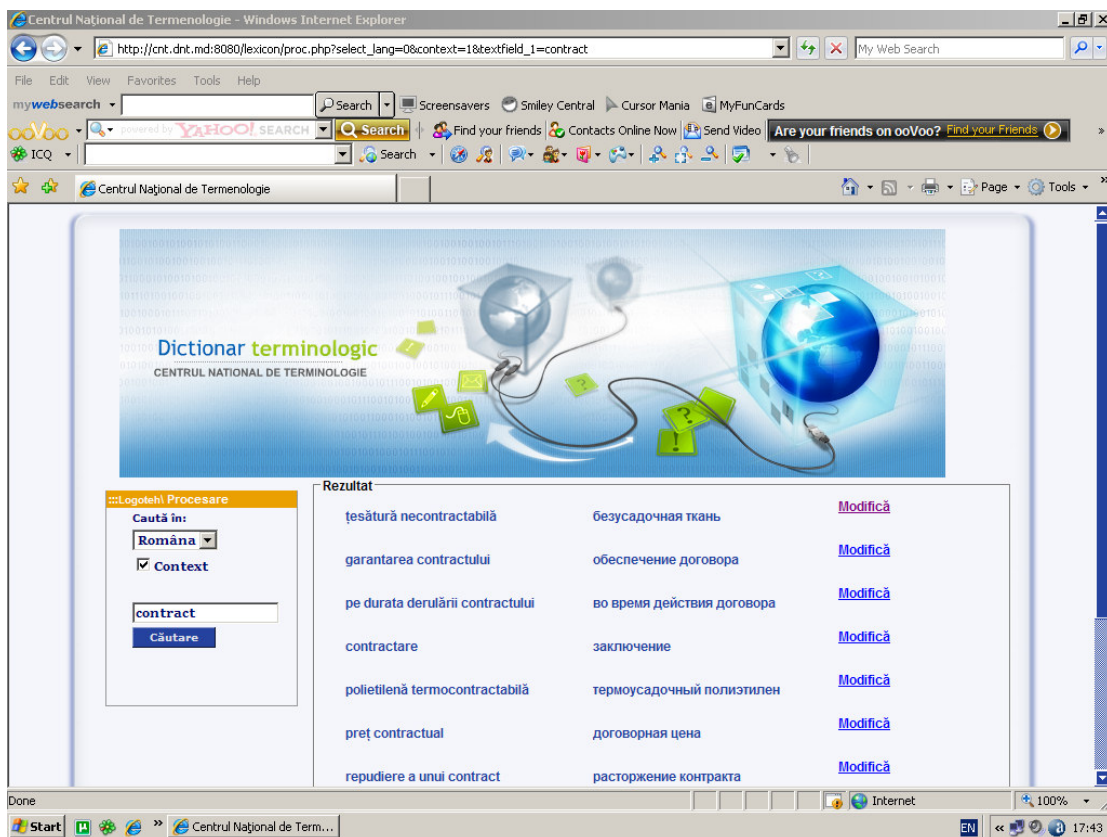
Colectarea informațiilor terminologice din diverse surse, în special din dicționare/glosare specializate, standarde de terminologie, manuale, instrucțiuni, texte oficiale etc. a devenit o activitate constantă de terminografie în cadrul CNT, din care au rezultat, în primă etapă, glosare bilingve ce au constituit seria „Dicționarul profesiei” (în care au apărut *Dicționarul funcționarului public*, 1996, 1997; *Denumiri de profesii și ocupații*, 2000; *Dicționarul silvicului*, 2000; *Mic dicționar automobilistic*, 2002; *Dicționarul textilistului*, 2003; *Dicționarul feroviarului*, 2004; *Denumiri de mărfuri nealimentare*, 2005; *Ghidul taximetristului*, 2005

ș.a.), iar în etapele următoare, BDT și proiectul LOGOTEH (dicționar electronic de echivalente dificile).

Aceasta este pagina de start a dicționarului LOGOTEH:

Dicționarul este rus-român și român-rus și conține sintagme și unități terminologice mai desfășurate, dificil de tradus, extrase din diverse surse verificate, în special din standarde, fără definiții. Aplicația permite înregistrarea unor noi intrări, căutarea, modificarea și ștergerea:

Produsul în discuție este în lucru și va fi disponibil ulterior pe site-ul Centrului Național de Terminologie.

În prezent, crearea dicționarelor terminologice electronice și a bazelor de date terminologice reprezintă una dintre prioritățile teoriei și practicii terminologice. Aceste produse favorizează comunicarea prin oferirea unor standarde de limbă validate, aplicabile în industrie și tehnologie, iar, ca o reacție inversă, aceste modele servesc la afirmarea unei limbi.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. Bălănescu, Olga, *Limbaje de specialitate*, București, Editura Universității din București, 2000.
2. Bidu-Vrânceanu, Angela, *Lexic comun, lexic specializat*, București, Editura Universității din București, 2000.
3. Ciobanu, Georgeta, *Elemente de terminologie*, Timișoara, 1998.
4. Pavel, Eugeniu și Rucăreanu, Costin, *Introducere în terminologie*, București, 2001.
5. *Terminologia în România și în Republica Moldova*, Editura Clusium, 2000.
6. Vintilă-Rădulescu, Ioana, *Terminologia și problemele ei actuale*, București, 1999.